

Tarsoly Péter

Germanus Gyula, mint világutazó a barlangok tükrében

**„A műveletlen föld csak gazt terem,
A lélek is csak úgy emelkedik
A józanság tisztább világaihoz,
Ha a tudományok és isméretek
Tárából gazdag zsákmányt gyűjt magának...”
Berzsenyi Dániel: Kazinczy Ferenchez (1809.XII.31.)**

A térkép forrása: Manolo Caminos térképe Szaúd-Arábiáról, www.buziosturismo.com

Germanus Gyula (1884-1979) nemzetközi hírű magyar orientalista (Kelet-kutató), arab nyelvészeti és kultúrtörténeti író, irodalmár, nyelvész és történész volt. Korának számos más, egyébként kiemelkedő orientalistájával szemben ő nem egy a dolgozószoba meghittségében, kényelmes karosszékben alkotó szobatudós volt, hanem egy örökké vándorló, az újat kereső, igazi fürkésző jellem. Számára a tudomány egy végtelen kaland volt, amely titkainak feltárásához ugyanúgy hozzátartozott a könyvtárak csendjében való elmélyült ismeretgyűjtés, mint a terepi, fáradságot nem ismerő, meg nem alkuvó kutatás. Vágyódott az új megismerése felé, és életéről így vall *Kelet varázsa* (Budapest, 1984) című könyvében egy ismeretlen arab költő néhány sorával:

*„Hiába lett más a lég,
Tudásból még sincs elég...
Viharmadár sorsom tépett,
Szívem-lelkem majd megégett,
Szomjam mégsem csillapodott
Agyam soha nem nyugodott.”*

Élete folyamán jóformán beutazta az egész világot. Látta az észak-európai fjordokat és a vad macedón hegyvidéket, tanított Rabindranath Tagore (1861 – 1941) Nobel-díjas (1913) hindu költő Szantiniketánban alapított egyetemén mohamedán művelődéstörténetet, tanult Egyiptomban a kairó-i ezeréves Azhar-mecset sejkjeitől a próféta hagyományairól, volt matróz egy a Dunán közlekedő teherhajón, de találkozott Abdul Aziz ibn Szaúd-dal (1876 – 1953) is, a wahabbiták királyával Szaúd-Arábiában a Nadzs-fennsíkján.

1. ábra Germanus Gyula 1934-ben
(Forrás:www.jelesnapok.oszk.hu)

Idős korában neve ismertté vált az egész mohamedán világban (arabul al-Hadzsz Abdul Karím Julius Germanus). Utazásairól így vall: *„Európa minden országát ismertem, és laktam Norvégiában, Svédországban, Dániában, Belgiumban, Franciaországban, Spanyolországban, Németország városai mind meghitt ismerőseim. De Olaszország földje, levegője és népe szívemhez nőtt. Hetekig utazgattunk keresztül-kasul városain, és felkerestük az eldugott festői falvakat, ahol eredeti tisztaságban él az olasz népi lélek.”* Tanult Ausztriában, Törökországban, Nagy-Britanniában, Németországban, később előadásokat tartott Egyiptomban, Irakban, Marokkóban, Algériában, Szíriában, Finnországban. Bulgária, India, Szaúd-Arábia, Líbia minden táját bejárta. Germanus belülről akarta megismerni a keleti embert és annak gondolatvilágát; szeretettel mélyült el a Nyugat számára oly regényesnek tűnő Kelet világában, ugyanakkor az európai racionalizmus eszközeivel boncolgatta a két világ között feszülő ellentéteket. Szenvedélyesen kutatta az arab irodalmat és nyelvtant. Mint tudóst, és mint embert, talán a legjobban saját szavai jellemzik, amelyeket 86 éves korában mondott: *„... csupán az arab nyelvvel voltak nehézségeim, és ismétlem, annak ellenére, hogy*

már 65 éve tanulok arabul, és bár a kairói, a bagdadi és a damaszkuszi tudományos akadémia tagjává választott – még ma is vannak. Még mindig tanulok. Mert az arab nyelv olyan, mint egy tenger, amelynek van kezdete, de nincs vége.”

Barlangok említése Germanus Gyula műveiben

Germanust utazásai során elsődlegesen nem a barlangok világának megismerése vezette, de utazásait, kalandjait mégis jól jellemzik azok a barlangok, amelyeket világszerte felkeresett. Amennyiben egy barlangnak mohamedán művelődéstörténeti tanulmányai szempontjából kiemelt jelentőséget tulajdonított, úgy azt, nemcsak mint turista kereste fel, hanem mint tudományos kutató is vizsgálat alá vette. A Germanus Gyula által felkeresett és kutatott barlangok megismeréséhez felhasznált művek sorrendje a következő:

- Germanus Gy.(1984): Gondolatok Gül baba sírjánál. Gondolat Könyvkiadó. Budapest. p. 365
- Germanus Gy. (1984): Kelet varázsa. Magvető Könyvkiadó, Budapest. p. 571
- Germanus Gy. (1979): Allah Akbar! Szépirodalmi Könyvkiadó. Budapest. p. 672
- Germanus Gy.(1979): Az arab irodalom története. Gondolat Könyvkiadó. Budapest. p. 471
- G. Hajnóczy Rózsa¹ (1969): Bengáli tűz. Szépirodalmi Könyvkiadó. Budapest. p. 788

Germanus műveiben összesen 57 helyen említ barlangokat. Az összes említés darabszámában vizsgálva egy alkalommal ír európai barlangról, huszonegy alkalommal ázsiai barlangról, tizenhat alkalommal afrikai barlangról és tizenkilenc alkalommal általában, szóképszerűen vagy hasonlatban említ barlangokat. Műveiben harminchárom alkalommal ír olyan barlangról, amelyet a leírás alapján vagy nem lehet azonosítani, vagy az említett barlang kitaláció eredménye pl. hasonlatban, mitológiai történetben stb.. Huszonnégy alkalommal említ név szerint is azonosítható barlangot: Pál apostol barlangja (Törökország), Szaur-barlang (Szaúd-Arábia), Híra-barlang (Szaúd-Arábia), Hét alvók barlangja (Jordánia), Mokattam-hegyi-dervisbarlang (Egyiptom), Ellora- és Adsanta-barlangok (India), víznyelő és forrászáj a Vrbász-folyó mellett (Bosznia-Hercegovina), al-Hidzsr sziklasírok (Szaúd-Arábia), Mursalaat-barlang a Mina-völgyben (Szaúd-Arábia), Elefánt-barlang (India).

A Germanus műveiben név szerint előforduló barlangok kritikai csoportosítása a források megjelölésével a következő:

Pál apostol barlangja:

- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/Kisázsiai élmények. 82. oldal*
- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/Kisázsiai élmények. 96. oldal*

Szaur-barlang:

- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/Az izzó nap tüzeiben. 185-186. oldal*

---

¹ A *Bengáli tűz* című regény Germanus és felesége 1929 és 1932 közötti indiai élményeit dokumentálja. A mű alapját G. Hajnóczy Rózsa naplójegyzetei jelentették. 1979 óta a regény hivatalosan Germanus Gyula G. Hajnóczy Rózsa álnéven írott könyve.

- *Germanus: Allah Akbar!/Az iszlám prófétája/Egyedül Mohameddel. 342-343. oldal*
- *Germanus: Allah Akbar!/Mekka, a városok anyja/Hétköznapok Mekkában. 543-544. oldal*
- *Germanus: Az arab irodalom története/Mohamed és a Korán. 51. oldal*

Híra-barlang:

- *Germanus: Allah Akbar!/Mekka, a városok anyja/Hétköznapok Mekkában. 543. oldal*

Hét alvók barlangja:

- *Germanus: Allah Akbar!/Az ébredő Egyiptomban/Egyiptomi írók között. 215-216. oldal*
- *Germanus: Az arab irodalom története/A színműirodalom. 357. oldal*

Mokattam-hegyi-dervisbarlang:

- *Germanus: Kelet varázsa/Kelet fényei felé/Egyiptomban. 341. oldal*
- *Germanus. Allah Akbar!/A dervisek világa. 263., 265., 266-267. oldal*

Ellora- és Adsanta-barlangok:

- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/A delhi nagymecsetben. 160. oldal*
- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/A delhi nagymecsetben. 167. oldal*
- *Germanus: Kelet varázsa/Kelet fényei felé/Indiában. 456-457. oldal*
- *Germanus: Kelet varázsa/Kelet fényei felé/Indiában. 459. oldal*
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz/Előszó. 10. oldal*
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 233. oldal*
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 361. oldal*
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 787. oldal*

Víznyelő és forrásszáj a Vrbász-folyó mellett:

- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/Első keleti utam. 20. oldal*

al-Hidzsr sziklasírok:

- *Germanus: Allah Akbar!/Dicső elődök nyomdokain/Kik jártak Arábiában?. 136. oldal*

Mursalaat-barlang:

- *Germanus: Allah Akbar!/A zarándoklat/Mina völgyében. 486., 497-499. oldal*

Elefánt-barlang:

- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 57. oldal*
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 66. oldal*

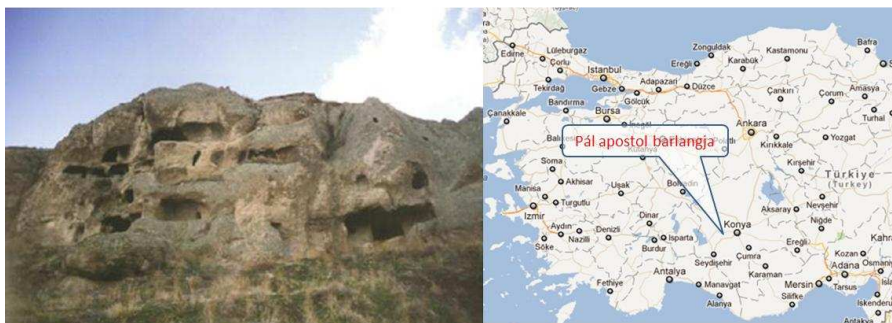
A Germanus műveiben általános hasonlatban vagy szóképben említett barlangok felsorolása és az említés rövid összefoglalása a következő:

- *Germanus: Gondolatok Gül baba sírjánál. 187. oldal* – Mahátmá Gandhi (1869-1948) szellemi, erkölcsi, eszmei tanításának a bemutatása, melyben a barlang, mint képzeletársítás eredménye jelentkezik.
- *Germanus: Kelet varázsa/A félhold fakó fényében/Török világ 1903-ban. 29. oldal* – Germanus Abdul Hamid (1842-1918) szultán önkényuralmát, és a birodalomban élő különböző vallású, nemzetiségű népeket mutatja be, köztük a barlanglakókat. Barlanglakások sokféle vannak Törökországban, Germanus talán a Kappadókiában található tufába vájt lakásokra gondolt.
- *Germanus: Kelet varázsa/Kelet fényei felé/Irakban. 517. oldal* – Germanus az emberi gondolkodás születéséről elmélkedik a Tigris-folyó partján. Itt jelenik meg általános fogalomként a barlang.
- *Germanus: Allah Akbar!/Az ébredő Egyiptomban/Egyiptomi írók között. 234. oldal* – Germanus az Azhar ezeréves mecsetiskola alatti fürdőkről ír, ezeket hasonlítja barlangokhoz.
- *Germanus: Allah Akbar!/A dervisek világa. 249. oldal* – Az iszlámban a szufioknak nevezett arab misztikusok az emberi ésszel fel nem érhető isteni törvény nyugtalan kutatói, akik azt hirdetik, hogy az embernek meg kell szabadulnia minden földi salaktól. Lelki forradalmat hirdetnek a vallás rideg dogmatizmusa ellen. Germanus ekkor úgy ír a barlangokról, mint általában a bölcsek lakóhelyéről.
- *Germanus: Az arab irodalom története/Irodalmi élet Egyiptomban a két világháború között. 333. oldal.* – Germanus Niqola Haddád (1878-1954) Szentség című utópisztikus művét mutatja be, melyben a barlang, mint helyszín jelenik meg.
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 10. oldal* – Germanus India vallásfilozófiájáról és a buddhizmusról ír. Ekkor említi a barlangokat általános értelemben.
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 371. oldal* – Haimanti, a hinduvá vált szőke hajú dán hölgy, férjének, Amija Csakravartinak táncol. A tánc témája a fájdalom születése és halála, mikor Ráma isten barlangba zárta Vájut, a szél istenét.
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 431. oldal* – Gandhi erőszak nélküli tüntetéseket (szatjagraha mozgalom) hirdet és szervez Indiában az angol elnyomók ellen. A kalkuttai tüntetések vezetőjét, Csatterdzsi babut az utcai megmozdulások során a rendőrök megölik. Halála után testét az ősrégi szokásnak megfelelően elégetik. Akik részt vesznek a temetésen, azok utána rituálisan megfürödnek a Gangeszben, hogy megtisztuljanak, közben pedig Kálihoz, a hegyek és barlangok istenéhez imádkoznak.
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 492-493. oldal* – Germanusék a nyarat Assam-tartományban töltik. Egy esti beszélgetés során Arthur Brown, a gauhati kollégium jogászprofesszora a Sillong településen élő kházi nők választójogáról, illetve az itteni matriarchális társadalmi berendezkedésről beszél. Esettanulmányában hétszer említi a barlangokat általános fogalomként.
- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 685. oldal* – India északnyugati határvidékéről és Pesavar városáról ír Germanus, illetve az afgán harcosokról, akik a hegyek között, barlangokban, sziklahasadékokban húzódnak meg.

- *G. Hajnóczy Rózsa: Bengáli tűz. 687. oldal* – Germanus az India északnyugati határvidékén élő afridi törzsről ír, akik a hegyek között bujkálnak, sziklaodúkból élnek és rendszeresen rabolnak el embereket, hogy azokért később váltságdíjat követeljenek.

A Germanus Gyula műveiben név szerint említett barlangok részletes bemutatása

Törökországban, Anatólia központi részén, Konia városától északnyugatra mintegy 12 kilométerre található Sille faluja. A falu mellett bazalttufába vájva található Pál apostol barlangja. Germanus erről a következőket írja *Kelet varázsa* című könyvében: *”Percek alatt berendezkedtem új otthonomban. Az ablakon át kinéztem Konia háztengerére. Régmúlt idők emléke tolult fel agyamban. Alig van város, amelyik ennyit tudna mesélni múltjáról. Története mitikus időkre nyúlik vissza. Amikor Perseus elindult Meduza lefejezésére, áthaladt a phrigiai Ikonionon. Xenophon tízezer katonája bolyongás közben ebben a városban talált pihenőt. Nagy Sándor a perzsa háborúban itt ütött tábort. A római időkben Cicero mint proconsul tíz napot töltött e helyen és seregszemlét tartott. A kereszténység történetében is nevezetes szerep jutott Ikonionnak. Itt tartózkodott Barnabás és Pál apostol. Barlangba épített templomukat ma is mutatják a várostól néhány kilométernyire, Silesnél....Kifújtam magam, és továbbmentem. Jó egy órányi vándorlás után feltűnt Siles szegény faluja. Kopár sziklafalak mellett húzódik meg szerényen, nem sejtve, hogy mily erekllye szunnyad közeli szomszédságában. Függőlegesen lesimított sziklafal előtt hosszúkás épület áll, a kis kapunyíláson át tágas, barlangszerű csarnokba jutottam, ez a csarnok sziklából kivájt, háromhajós templomot foglal magában. A mennyezet, amely maga a barlangi csarnok teteje, négy, felfelé keskenyedő oszlopon nyugszik. A templom a korai bizánci időkben nyerte alakját, de a barlang volt Pál apostol lakása. Itt tartotta beszédeit, és intette a Krisztus hitére áttért zsidókat és pogányokat erkölcsösebb életre. A barlang mellett több apró üreget láttam. Ezekben lakhattak legmeghittebb társai. Egy kimélyített tartályban tartották az ivóvizet, és nem messze tőle, a sziklába kivájva teljes épségében megmaradt a számárístálló a szűk jásszollal...”*

2. ábra Pál apostol barlangja és további kisebb üregek Sille falu mellett Törökországban
(Forrás: www.virtualtourist.com és www.maps.google.com)

A Korán 9. szúrájában (At-Tawba) a 40. ájában megjelenik a Szaur-barlang, amely barlang Mohamed próféta történetére utal: *„Emlékezzetek arra, amikor ők ketten a barlangban voltak és amikor ő azt mondta társának: "Ne csüggedj el! Allah velünk van."*. A harmadik hidzsra (kivándorlás) során Mohamed követői Mekkából Medinába vándoroltak i.sz. 622-ben. Az utolsó kivándorló maga Mohamed volt és legjobb barátja, az első kalifa Abu Bakr. A kivándorlás három hónapig tartott és közben három napot töltöttek a homokkőben lévő Szaur-barlangban. A barlangban Abu Bakr nagyon félt attól, hogy mekkai üldözőik megtalálják őket. Mohamed nyugtatta meg őt egy Allahtól származó példabeszéddel, és ezzel

egyidőben Abu Bakr megkapta a legmagasabb szintű spirituális beavatást is.² Germanus a következőt írja a Szaur-barlangról *Allah Akbar!* című könyvében: „*Erről a hegykúpról ellátni a másik barlang felé (Thaur), amely szintén északra fekszik Mekkától, amelyben a próféta Medinába való menekülésekor húzódott meg. Míg a „világosság dombja”-ra az ember könnyűszerrel feljut, addig a Thaur-hegy kúpja bizony alapos turisztikai teljesítményt követel. Az útirányt a hegy lábáig, a fordulónál mérföldkövek jelzik, azután kacskaringós menetben emelkedik fel az út, s ha a török hatóságok nem gondoskodtak volna karbantartásáról évtizedekkel ezelőtt, bizony ma emberfia nem találna el a barlanghoz. A barlang nyugati bejárata, ahol a próféta hatolt be, oly alacsony, hogy csak négykézláb csúszva lehet bejutni, keleti oldalán tágasabb kijárata van, amelyet a mekkaiak szerint később vájtak, hogy a látogatók könnyebben tudják megközelíteni...*”

Ugyanebben a könyvében Germanus egy legendát is elmesél, ami Mohameddel és a Szaur-barlanggal kapcsolatos (a legenda megjelenik a *Kelet varázsa* és *Az arab irodalom története* című könyvében is): „*Megállapodott [Mohamed – a szerző] a khazradzsitákkal, hogy elküldi nekik képviselőjét, és maga is eljön közéjük, hogy községét megszervezze. A jahtribiek türelmetlenül várták jövetelét. Mekkában nem volt talaja, Jathribban már a várakozó tábort kellett szerveznie. Senki sem lehet próféta a saját hazájában. Hívei egyenként szöktek át a szövetséges városba, s mikor a mekkaiak az árulást megtudták, és Mohamedet meg akarták gyilkolni, ő és legkedvesebb híve, Abú Bakr is megszöktek az üldözők elől. Azok a fogások, amelyeket ifjú korában tanult el, most kapóra jöttek neki. Míg a mekkaiak szélében-hosszában keresték, addig ő a város szomszédságában levő Thour-hegység barlangjában húzódott meg. Egy pók hálót szőtt a barlang szája elé, hogy megtéveszse az üldözőket, akiknek viszont egy gyík a farkával mutatta az irányt, merre van a próféta – így mondja a legenda –, és a jámbor muszlim aszerint bánik ezzel a két állattal...*”

3. ábra A Szaur-barlang Szaúd-Arábiában
(Forrás: www.studentofthequran.com és www.maps.google.com)

A Koránban ugyan nem szerepel, de azzal szoros összefüggésben van a Híra-barlang, amelyben Mohamed az első kinyilatkoztatásokat kapta Alláhtól. Ez a barlang Mekkától mintegy 3.2 kilométernyire (Germanus téved, amikor 7 kilométert ír) északkeletre található, ma szent zarándokhely, amely geomorfológiai értelemben egy törmelékbárlang, pontosabban egy homokkőben meglévő tömbközi álbarlang. A barlang 3.7 méter hosszú és 1.6 méter széles. A zarándoklat ideje alatt naponta 5000 hívő keresi fel a barlangot. Germanus a következőket írja róla *Allah Akbar!* című könyvében: „*A Kaika²án hegyről még nagyobb távlatban lehetett az impozáns panorámát végigtekinteni. Onnan látni azt a magas hegykúpot, amely Mekkától vagy hét kilométernyire északkeletre fekszik, és a „világosság dombja” (Dzsabal an-Núr) nevet viseli. E hegykúp bal oldalán, a csúcstól ötven méternyire van az a*

² A későbbiekben a www.egyistenhit.com oldalon olvasott Korán-magyarázatokra a szövegben a felső indexben elhelyezett *-al hivatkozom.

barlang (al-ghár Hírá), ahol a próféta meditált, és ahol az első inspirációk meglepték. A barlang embermagasságú, és ülve öt személy fér el benne.”

4. ábra A Híra-barlang Szaúd-Arábiában

(Forrás: <http://stop.pk/Muhammadbaber/photo/view/cave-of-hira-where-first-revelation-of-quran-came-it-was-monday-and-angle-jabreel-came-to-prophet-muhammad-saw-and-told-him-to-recite/> és www.maps.google.com)

A Korán 18. szúrájában (Al-Kahf) megjelenő barlang értelmezése nem egyértelmű. A 9-10-11. ájában a következő szerepel: „*És ami kisarjad rajta, azt bizony fölperzseljük és a földet kopár fennsíkká tesszük. Vagy azt gondolod, hogy a barlang és ar-Ragim emberei a mi jeleink között különös csodaszámba mentek? Emlékezz arra, amikor az ifjak menedéket kerestek a barlangban és azt mondták: "Urunk! Tanúsíts irántunk irgalmat tenmagadtól és igazítsd el a mi dolgunkat helyes irányba!" És a barlangban lepecsételtük a fülüket számos évre.*” A 16-17. ájában: „*Keressetek hát menedéket a barlangban, miután elkülönültök tőlük és attól, amit Allahon kívüül szolgálnak! A ti Uratok irgalmában fog részesíteni benneteket és eligazítja a dolgokat a ti könnyebbségekre.*” És látod a Napot, amikor fölkél, hogy a barlanguktól jobbra hajlik el, és amikor lenyugszik, akkor balra halad el mellettük, ők pedig a barlang öblös belsejében vannak.” A 25. ájában: “*Az én Uram talán oda vezet engem, ami közelebb van s helyes cselekvéshez, mint ez.*” És a barlangban háromszáz esztendeig időztek és még kilencet hozzá.”

Ibn Ábbász* szerint ar-Raqim a hegy neve, ahol a barlang található. De ugyancsak ő mondja, hogy ar-Raqim egy völgy neve Áilához közel, ahol a barlang található. Azt is megemlíti, hogy a barlang al-Balqa országában volt. A zűrzavart fokozza, hogy később kijelenti, hogy nem tudja, hogy ar-Raqim mi is valójában, egy könyv vagy egy építmény! Ibn Dzserír* szerint a hegy neve Bandzsalusz, a barlangé pedig Haizem. Szaid ibn Dzsubair* szerint az ar-Raqim egy vésett kő, amely tartalmazza a barlanggal kapcsolatos történetet. Abdu-r-Rahmán ibn Zeyd ibn Aszlam* szerint az ar-Raqim egy könyv, amely tartalmazza a történetet. A 17. ájában lévő leírás egyértelműen arra enged következtetni, hogy a barlang bejárata észak felé nézett. A zűrzavaros helyzet értelmezésére és egyben feloldására szintén Ibn Ábbász ad magyarázatot jellegzetesen mohamedán felfogásban: „*Ha lenne nekünk valamilyen vallási érdekünk, hogy hol található ez a barlang, akkor Allah és a prófétája megmutatná, közölné helyét, amely által közelebb vinne benneteket a Mennyországhoz, és eltávolítana benneteket a Tűztől.*”

A mai iszlamológiai kutatások bizonyították, hogy a szúrában szereplő barlang egy homokkőben természetesen kialakult barlang, amelyet mesterségesen tovább tágítottak, bővítettek és díszítettek. A barlang Ammantól (Jordánia) 10 kilométerre keletre al-Raqim falu határában található a Pion-hegy oldalán, Amman és Shahab között Abu Alanda körzetben.

A barlangot a nemzetközi irodalomban „Al-Raqim-barlangnak” (Kahf Al-Raqim) és „A hét alvók barlangjának” (Cave of the Seven Sleepers) is nevezik, azonban ez utóbbi nem a

magyar hétalvó szóra utal, hanem arra, hogy a barlangban összesen hét fiatalember aludt³. Germanus a következőt írja a Hét alvók barlangjáról *Allah Akbar!* című könyvében: „Egy másik romantikus hangulatú művét [Taufiq al Hakím (1898-1987) egyiptomi íróról van szó – a szerző] ugyancsak dialógusban írta. Ez a *Barlanglakók (Ahl al-Kahf)*, amely a keresztényüldözés idejében játszódik, és a hét alvó legendáját önti új költői formába. Három keresztény ifjú barlangba menekült, s ott háromszázéves mély álomba merült. Mire felébrednek, más világot találnak. Az egyik ifjú, aki a király leányába volt szerelmes, elindul a városba, hogy felkeresse szerelmét, abban a hitben, hogy ő is ugyanaz maradt. Meg is találja a király leányát, akit éppen úgy *Prixának* hívnak, mint eredeti mátkáját, de csakhamar tapasztalja, hogy közöttük három század múlt el. De a hűséges szerelmes megtalálja háromszáz év előtti énjét és az örök nőt, és úgy érzi, hogy az idő eltűnik a szerelem örök valósága mellett. A feltámadt ifjak csak rövid ideig járhatnak az új élet útvesztőjében, visszamennek a barlangba, és egymás után meghalnak. A királylányt szerelme űzi az ifjú után, és a barlangba siet, hogy megmentse az álmaiban látott szerelmesét. De már késő. A gyilkos idő megöli az ifjút, aki karjaiban hal meg. Egy kedves legenda van az elbeszélésbe szöve az időről, amit dobozba zártak, és fehér gőz alakjában elpárolog. A leány belopózik a barlangba, és amikor a király parancsára befalazzák az újból álomba merült és szentnek hitt ifjakat, a királyleány is itt marad, mint az időtlen szerelem szimbóluma.”

5. ábra A Hét alvók barlangja Jordániában

(Forrás: <http://chutti.pk/Amman/1-Neighbourhood1/The-Cave-of-the-Seven-Sleepers-Kahf-Al-Raqim.html> és www.maps.google.com)

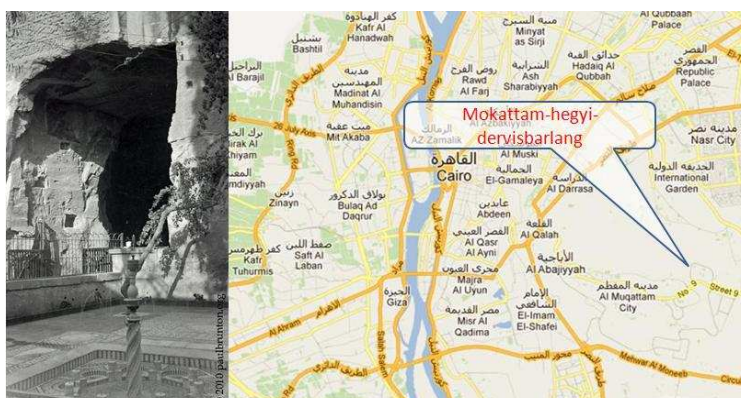
Egyiptomban Kairó-tól keletre a Mokattam-hegyen homokkőben nyílik a bektási dervisek kolostora mögött egy nagy barlang. Mára már bezárták a dervisek rendházát, és az épületet és a mögötte lévő barlangot – hol a rend alapítója és a többi dervis van eltemetve – részben a kopt keresztények használják. A koptok, akik a szektáriánus szórszálhasogatásban és érthetetlen szimbolizmusban tévelygő monofizita, Krisztus egytermészetében hívő keresztények, jóformán alig változtattak valamit a rendházon és a barlang berendezésén. Az iszlám és a keresztény vallás, mint kinyilatkoztatott vallások, azaz a Könyv tulajdonosai, gyakran váltották egymást a történelem színpadán. Az arab hódítók nyomában például a VII-VIII. században számos keresztény épületet alakítottak át mecsetté. A ma Damaszkuszban (Szíria) található Nagymecset egykor Szent Jánosnak szentelt keresztény templom volt, csak az arab hódítás után bővítették ki és alakították át a mohamedán vallás céljainak. Ugyanez persze fordítva is előfordult. Az első világháború idején például az orosz cár azt tervezgette, ha seregeivel elfoglalja Konstantinápolyt, akkor az Aja Szófia mecset tetejére keresztet

³ Hét alvók legendája. Kr. u. 251-ben, Decius keresztényüldözése idején a császár hét testőre barlangban rejtőzött el. A barlangot a császár befalaztatta, ekkor mély álomba merültek és csak 447-ben Theodosius alatt ébredtek fel. Midőn a hét mártírt nagy örömmel Efezusba vitték a császár elé, ismét elaludtak, de most már örökre. Az esetről először toursi Szent Gergely tudósított a VI. sz. végén, azóta a legenda bejárta az egész keresztény Nyugatot, sőt az iszlámban is közismertté lett, és számos feldolgozásban ismeretes. Forrás: www.metapedia.org. és www.ephesus.us

fognak állítani, és az épületet átalakítják a keresztény használati és vallási céloknak megfelelően. Mindezt csak az gátolta meg, hogy az orosz hadseregnek nem sikerült bevonulnia Konstantinápolyba!

Germanus *Allah Akbar!* című könyvében a következőket írja a Mokattam-hegyi-dervisbarlangról: „A Muqattam-hegy oldalán már messziről látszott a bektási dervisek rendháza. Török stílusban épült kis kilátóház ugrott ki a hegyoldalból, és tőle kétoldalt kertek emelkedtek kútyóvonalban felfelé...A hegyoldalban óriási barlang tátongott, amelyet még mesterségesen is kiszélesítettek. Ez a barlang a dervisek temetője. A barlang szívében van eltemetve Abú Abdullah al-Mugháwiri, aki a kairói rendházat alapította, és előtte vagy száz kőlap alatt az elhunyt barátok alusszák vég nélküli álmukat a teljes megsemmisülésben, amit annyi hiábavaló kísérlet és eksztázis után most már végérvényesen elértek. A barlang bejáratánál a dervisek átvették a látogatók cipőit, és azok mezítláb lépdeltek be a szent csarnokba...Haszúna és én lehúztuk cipőinket, és harisnyában lépdeltünk a kövezeten befelé a sok sírkő között, a sötétedő barlangba. A barlang mélyén, párás félhomályban fekszik a szent alapító szarkofágja. Előtte egy vaskerítés, amelynek szűk ajtaját egy szigorú arcú dervis őrizte...A kerítésen belül, egy körülbelül nyolc méter széles üreg közepén áll a szarkofág. ...Az üreg jobb falában, Mekka irányában, a szarkofággal párhuzamosan volt a mihráb [a mekkai Kába szentély és egyben az ima irányát jelző falifülke vagy tábla – a szerző] humorú mélyedése.”

Germanus a *Kelet varázsa* című könyvében a következőket írja: „Évekkel ezelőtt, ó, mily hosszú idő előtt, révetegen ültem a kóniai barátokkal, elmerülve az értelmi párversek (mesznevi-i-ma'nevi) misztikumába, majd azután a Mokattam-hegy tövében, a kairói mevlevik „tekké-jében”, rendházában. A bektásiak kolostora tágas barlang előtt emelkedik, amelyben boldogító álmát alussza a rend szent alapítója, Mugháwiri seikh és a dervisek hosszú sora. A látogatók – többnyire az életben csalódott asszonyok – felkeresték a szent sírhelyét, és koporsójára borulva elsírták fájaldalmukat.”

6. ábra A Mokattam-hegyi-dervisbarlang

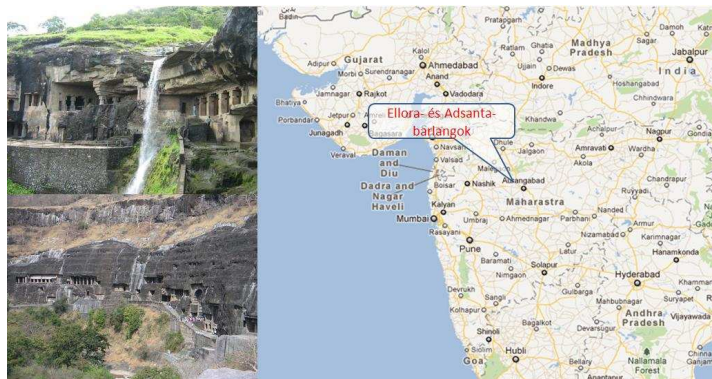
(Forrás: www.paulbrunton.org és www.maps.google.com)

Az Ellora- és Adsanta-barlangok meghatározóak a középnyugat-indiai kőépítészeti emlékek között. Barlangnak nevezi őket a nemzetközi és a hazai szakirodalom, valójában azonban bazalttufába faragott mesterséges üregekről van szó, amelyeket sziklatemplomként és barlangmonostorként hasznosítanak.

Az Ellora-barlangok 1983 óta tartoznak az UNESCO világörökségi helyszínei közé. Maharashtra-államban található, Aurangabad városától mintegy 30 kilométerre, északnyugatra. Az i.u. 5-10. század között faragtatta a Charanandri-hegybe a Rashtrakutadinasztia. A barlang-együttes összesen 34 barlangból áll; ebből 12 buddhista, 17 hindu és 5 dzsainista vallási céloknak van szentelve. Buddhista barlang például a Vishvakarma-barlang, hindu a Kailasanatha-barlang és dzsainista az Indra Sabha-barlang.

Az Adsanta-barlangok szintén Maharashtra-államban találhatók, mintegy 100 kilométerre Aurangabad városától és az Ellora-barlangoktól is. Az UNESCO világörökségi helyszínei közé tartoznak 1983 óta az Ellora-barlangokhoz hasonlóan. Az i.u. 2-6. század között épült 29 barlang a lópata alakú Sahyadri-hegy oldalában található a Waghur-folyó felett. A bazalttufa barlangokat belülről buddhista freskók és szobrok díszítik.

Germanus 1932-ben Nizam al-Mulk (VII. Aszaf Dzsah (1886-1967), hivatalosan a nizam al-Mulk egy uralkodói cím/megszóltítás Indiában) haiderabadi uralkodó meghívására több előadást is tartott az Olaszország méretű, akkor még független (1948-ban csatolták Indiához) fejedelemség egyetemén Haiderabad városában. Innen tett kirándulást az Ellora- és Adsanta-barlangokhoz, és erről az útiről több könyvében is megemlékezik (*Kelet varázsa, Bengáli tűz*); bár az igaz, hogy csak néhány mondta erejéig. A *Bengáli tűz* című könyvben a következőket írja: „*Emberszeretet, testvériesség, valóságos szocialista igehirdetés volt a buddhizmus tanítása, és a nagyszámú szerzetes, aki lemondott a családi és egyéni boldogságról, és csupán a lelki megtisztulásnak szentelte életét, kolostoraiban, barlangjaiban a szellem lángját élesztette. Műveikben, mint az Adsanta-barlangokban talált több százra rúgó freskófestményekben megörökítették névtelenül az eszmének hódoló társadalmi közösség vívmányait...A szantiniketáni művészakadémia Nandalal Bose vezetése alatt főképpen az Adzsanta-barlang falfestményeit akarta tanítványai lelkében megrögzíteni. Ezeket a freskókat az időszámításunk előtti második századtól az időszámításunk utáni hetedik századig sok száz buddhista szerzetes festette. A festők személyét nem ismerjük, kollektíve dolgoztak, világi hiúság nem érdekelte őket. Volt közöttük kontár, de volt olyan nagy egyéniség is, mint a reneszánsz bármelyik művésze...A Nizám al-Mulk, a világ leggazdagabb emberének vendégei leszünk. Barátaink óva intenek, hogy ne menjünk: fel fogják robbantani a hidakat a lázadók, meg fogják támadni a vonatokat. Nem hallgattunk rájuk. Idegeink megedződtek, nem törődünk az ijesztgetéssel, és baj s zavar nélkül elkerültünk Haiderábádba. Megnéztük a csodaszép Ellora sziklatemplomot, a bámulatos Adzsanta-barlangokat, freskófestményeiket, és hetek múlva szerencsésen visszakerültünk Szantiniketánba.*”

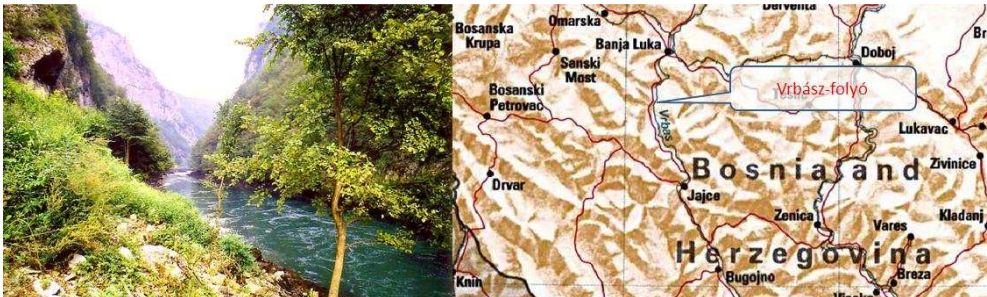

7. ábra Az Ellora-barlangok (balra felül) és az Adsanta-barlangok (balra alul) India meghatározó építészeti emlékei (Forrás: www.historyfindias.com, www.wikipedia.org és www.maps.google.com)

Amikor Germanus első keleti útja alkalmával 1903-ban Bosznia-Hercegovinában Banyalukából Jajcába utazott, akkor a Dinári-hegységben, a Vranica-hegy déli oldalából eredő, 235 kilométer hosszú, jellemzően mészkő és dolomit-vidéken keresztül folyó Vrbász-folyó mellett látott egy víznyelőt és egy forrászájat. A leírás arra enged következtetni, hogy Germanus egy poljén utazott keresztül. Röviden így ír erről *Kelet varázsa* című könyvében: „*Banyalukából kocsin utaztam tovább újdonsült ismerőseimmel. A kocsi amolyan régimódi hintó volt, apró hegyi lovakkal, amelyek fürgén szedték lábaikat a Vrbász folyó völgyébe vajt úton. Vadregényes erdőkkel borított hegyek között kanyargott az út. Mellette a Vrbász folyó hömpölygött, néha sima mederben, néha kavicsok között, majd haragosan megtorpant és*

felpúposodott, hogy az útjában lévő sziklákon átvergődjék, majd pedig ádáz cselvetéssel nekilendült a hegy gyomrának, és eltűnt a mélyben. Szem elől veszítettük, erőteljes csobogását felváltotta a csend, amit csak néha szakított meg egy-egy felrebbenő madár sikolya. A lovak patáinak dobogása és a kocsi zörgése maradt egyetlen kísérő társunk az erdő rengetegében, amelynek sudaras fáin keresztül egy-egy várrom kandikált ki a kékellő ég tükrében. De a Urbász nem volt teljesen hűtlen hozzánk. Néhány óra múltán egy kanyarban a hegy oldalán kibújt üregéből, diadalmas zúgással utat tört magának. Joggal nevezték kecskeméti bakáink az okkupációs hadjárat alatt, 1879-ben Boszniát a görbe hegyek országának.”

8. ábra A Urbász-folyó Bosznia-Hercegovinában
(Forrás: www.images.nationmaster.com és www.wikipedia.org)

A szaúd-arábiai Medina városától északra található a homokkőbe vájt Khaibar oázisa. A várost már az egészen korai történelmi időktől fogva lakta az ember; kezdetben keresztények és zsidók, majd utána arabok (Mohamed i.u. 629-ben foglalta el). Amikor Charles Doughty (1843-1926) Arábia-utazó kutatóútjának történetét megírta (*Travels in Arabia Deserta*, 1888), akkor ebben részletesen megemlékezett a Khaibartól északra lévő, al-Hidzsr-nek is nevezett Madáin Szálih sziklasírokról, amelyeket a kereszténység első századaiban vájtak homokkőbe. A nép barlangnak tartja őket, a valóságban azonban mesterséges üregek együtteséről van szó. A terület egy hegyekkel körülvett homokos fennsík, a nyugati hegyek felőli Al Hamda és az északi irányú Al Mazaz völgyek metszéspontjában található. A terület talajfelszíne negyedkori keletkezésű kavics, homokkal kevert üledék. Az al-Hidzsr körüli hegyek sárga, vagy sárgásbarna, vékonyan rétegződő homokkőből állnak. Az ókorban Hegra néven ismerték, és a nabateusok és számúdok által lakott kereskedő-város volt az i. e. 1. és az i. u. 1. századokban. Az európaiak számára 1995-ig nem volt lehetséges archeológusként az országba jönni; az antik sivatagváros szakszerű régészeti kutatására csak 1997-től adott engedélyt Szaúd-Arábia. A helyet 2008-ban az UNESCO felvette a kulturális világörökség jegyzékébe. A nabateus település létesítését megelőzően a Tajmá népe lakta al-Hidzsr környékét. Ismert, hogy ők „házakat” (bujút) mélyítették a sziklába (az arab nyelvben a szónak kettős jelentése van: jelenti az élet lakóterét, de jelenti a halottak otthonát, a sír építményt is). A 10 km² nagyságú területen mintegy nyolcvan, közvetlenül a sziklába mélyített és sziklatömbönkénti csoportokba rendezett sír építmény található. 34 építményben sírfelirat is van, s 31 elég pontosan datálható. Részleteikben és megjelenésükben különböznek, ennek feltehető oka az, hogy ebben az aktuális uralmi korszak változó társadalmi adottságai és szokásai, valamint a tulajdonosok egyéni esztétikai igényei egyaránt szerepet játszottak. Valamennyi lépcsőzetes kialakítású párkányt visel, a bejáratnál befaragott vázákat, továbbá kígyókat, sárkányokat és sasokat, napsugármotívumokat és ismeretlen jelentést hordozó rozettákat találunk. A sír építmények némelyikében a külső kialakítás díszítőmotívumaihoz hasonlóak a belső térben is megjelennek. Megemlítendő még, hogy a környék más elkülönített részén más, nem nabateus lakosok is létesítettek sír építményeket, amelyek azonban kialakításukban eltérnek. A kivájt, sokszor díszítetlen belső terekben a közfalakra vízszintes sorokban a családtagok számára temetkezési fülkéket véstek. A családok identitását a bejáratok felett arámi nyelven írt feliratok jelenítik meg. A

monumentális síremlékek mellett és körül a sziklafalakba mélyített egyszerű fülkébe helyezték örök nyugalomra Hegra mindazon népességét, akiknek nagy síremlékek létesítésére nem volt lehetőségük. Még az antik időkben valamennyi síremléket kifosztották. Csak a feliratok és dekorációk maradtak meg. Germanus így ír az al-Hidzsr sziklasírokról *Allah Akbar!* című művében: „*Doughty Taimából Khaibarba vándorolt, amelynek néger lakossága lealázó kegyetlenséggel bánt vele. Khaibar a harb beduinok pusztáinak közelében állandó támadásnak volt kitéve, földje sem volt jó, s régen a zsidóknak engedték át. Ez a zsidóság már századokkal azelőtt kihalt, csak néhány helynév őrzi emlékét. Doughty látta az al-Hidzsr sírokat, amelyeket a kereszténység első századaiban vájtak a sziklafalba, és amelyek külső homlokzata a petrai hellenisztikus kultúrára emlékeztet.*”

9. ábra Az al-Hidzsr sziklasírok Szaúd-Arábiában
(Forrás: www.flickr.com és www.maps.google.com)

Germanus Gyula 1934-35-ben a legelső európaiak között jutott el a muszlimok szent városába, Mekkába és végezte el a zarándoklatot (hadzs). Akkoriban ez még nem kis veszéllyel járt; ha gyanúba került volna, hogy esetleg kém, vagy gyaur turista, akár meg is ölhették volna a felbőszült hívek. A nehéz helyzetekben kisegítette leleményessége és határozott fellépése. Titokban gyufaskatulya méretű gépével fényképeket készített épületekről, falfeliratokról, nyugaton sosem látott dokumentumokról. A zarándoklat minden állomását végigjárta, részt vett annak minden eseményében. Életét kockáztatta a tudomány érdekében, lelepleződése esetén örülhetett volna, ha egy kiadós veréssel és az országból történő kiutasítással megússza a dolgot, mint „hitetlen”, aki egy meg nem bocsátható arcátlanságot követett el az „igazhívők” ellen. A zarándoklat részeként, amikor a Mina-völgyben táboroztak, Germanus részletesen megfigyelte és leírta a Khaif-mecsetet és környékét. Itt emlékezik meg két barlangról, amelyeket a legenda Ábrahámmal (azonosítatlan barlang) és Mohameddel (Mursalaat-barlang) hoz kapcsolatba. A következőket írja *Allah Akbar!* című könyvében: „*A szomszédságban [Germanus a Khaif-mecset szomszédságára gondol – a szerző] van még egy kis mecset, amely állítólag azon a helyen épült, ahol Allah a Kauthar-szúrójára inspirálta a prófétát. Az úttól északra, már a hegység sziklái között áll egy kis kupola, a „kos mecsetje”, ahol az arab muszlim legenda szerint Ábrahám Iszmáil fiát akarta az Úrnak áldozatul bemutatni, de az Úr az utolsó pillanatban egy kost szalasztott Ábrahám kése alá, amelyet fia helyett áldozott fel. A muszlim írástudók szerint Isten Iszmáillal ugyanazt a frigyet kötötte, mint Ábrahámmal és Izsákkal, és megígérte, hogy nemzettsége úgy meg fog sokasodni, mint az ég csillagai, és ők fogják bírni az ígéret földjét. Ez az ígéret meg is valósult, mert amikor Izsák leszármazottjai, az izraeliták, és utódaik, a keresztények, érdemtelenekké váltak arra, hogy a Szentföldet birtokolják, Iszmáil nemzettsége, az arabok vették birtokba, és ők uralkodtak rajta. A „kos mecsetje” közelében a sziklában egy hasadékot mutatnak; ugyanis Ábrahám kezében megremegett a kés, úgy megsajnálta a szép gyermeket, a kést a földre ejtette, és az felhasította a követ. Szomszédságában egy szűk barlang látható, amelyben a legenda szerint Ábrahám lakott Hágárral. Egy másik helyen, a Khaif-mecsettől délre, a hegységben, egy kerek barlangban, azt a helyet örökítette meg a kegyeletes emlékezők*

fantáziája, ahol Mohamed fáradt fejét hajtotta le nyugalomra, és ahol a „Küldöttek” fejezete (77. fej.) inspirálta.”

10. ábra A Mursalaat-barlanghoz kapcsolódik Mohamed legendája a Mina-völgyben
(Forrás: www.almiskenah.blogspot.com és www.maps.google.com)

A mai Mumbaiban (1996 előtt Bombay) a várostól keletre található 10 kilométerre a csak hajóval megközelíthető Elefánt-barlang a hasonnevű szigeten. Az itt élők barlangnak nevezik, a valóságban azonban mesterségesen bazalttufába vájt hindu templom-együttesről van szó. Eredeti neve Gharapuri volt, az Elefánt-barlang nevet 17. századi portugál felfedezők adták neki a bejárat mellett megpillantott hatalmas, monolitikus bazalt elefánt-szobor alapján. A szobrot megpróbálták hajón elszállítani, de a láncok elszakadtak, a szobor pedig a tengerbe esett. Később az angolok halászták ki a tengerből, és helyezték el a Dr. Bhau Daji lad Múzeumban, az akkori Bombayben. A földalatti üregrendszer az i.u. 5-8. század között került kialakításra. Belül hindu mitológiai történeteket megelevenítő szobrokat és domborműveket lehet látni, az oldalra nyíló termekben pedig szentélyeket. Germanus így ír erről a *Bengáli tűz* című könyvben: „Kirándultunk az Elefánt-barlangba, ahol Krisztus utáni VII. századbeli kőfaragások láthatók. Kisebb gőzösön mentünk egy darabon, majd primitív vitorlás bárka szállított át a szigetre, ahonnan gyalog kellett folytatnunk utunkat a tüzes napon. Árnyékot adó fának nyoma sincs. Néha úgy érzem, meg kell örülnöm, nem bírom tovább. Boldogan bújtam végre a kissé hűvösebb barlangba, amikor felértünk a domb tetejére. Évezredes faragott kősziklák között Amija babu kezdett magyarázni. A barlangot a Krisztus utáni hetedik században vájták ki a hegyből, és hatalmas szobrokat, a hindu mitológia istenséget faragták ki belőlük. A tágas előtér után homályos csarnokba jutottunk, amelyben hat méter magas, háromfejű mellszobor nézett le ránk....”

11. ábra Az Elefánt-barlang Mumbaiban
(Forrás: www.goa.hotelsindia.com és www.maps.google.com)

Végzőként álljon a jelen tanulmány végén Germanus Gyula *Allah Akbar!* című könyvének utolsó néhány sora: „Beethoven a IX. után egy X. szimfóniát akart alkotni, amelyben mennyei hangokkal festi az ókor szépségeszményének megnevesedését az etika jóságában. Ez a meg nem született szimfónia itt állt előttem a maga megtestesülésében. Szépség és jóság az emberi élet célja.”